

La polèmica sobre l'ús de les formes masculina i femenina dels substantius

Les bajanades d'Aído

Ardits lingüístics com l'ús de «miembra» no protegeixen la dona del masclisme, sinó que la discriminen

JOAN
Busquet

Potser Bibiana Aído, titular d'un ministeri gairebé buit de contingut, passarà a la història per la proposta que el *Diccionario oficial* incorpori el femení *miembra*. I tot i les lògiques burlas, l'atrabiliaria proposició ha aixecat aplaudiments entusiastes dels addites a la correcció política en el llenguatge. Aquest corrent del pensament sosté que totes les llengües comporten una visió específica de la realitat i, per tant, determinen les idees, i que el llenguatge és en si mateix un instrument de transformació i reequilibri socials i no únicament el reflex de la societat que l'utilitza.

Aquesta quimera xoca amb dos principis de la lingüística. El primer és el de l'arbitrarietat, que consagra la separació entre llengua i realitat. Les llengües funcionen al marge de les ideologies: l'alemany surt tan indenne del nacionalisme i l'italià del feixisme com el castellà de la dictadura franquista. El segon principi és el de la distinció entre llengua i parla. La llengua és el conjunt de recursos idiomàtics d'una determinada comunitat, i la parla, les expressions concretes que fan servir els seus membres. No distingir entre una i l'altra implica carregar sobre la llengua les responsabilitats i els prejudicis dels parlants.

AIXÒ ÉS el que passa amb la defensa de les dolbes formes dels substantius, que porta a parlar d'«els pares i les mares», «els nens i les nenes», «els bascos i les basques» i ara «los miembros y las miembros», com si el masculí genèric fos una maniobra per perpetuar la discriminació de les dones i no un tret natural de la llengua, resultat de la desaparició

del gènere neutre del llatí. El gènere és una categoria morfològica que no té cap connexió amb el sexe ni amb el sexisme. Els experts calculen que només el 15% de les llengües que es parlen al món utilitzen la marca de gènere. Doncs bé, el sexisme es dona a totes les societats, i a penes hi ha diferències de comportament entre les que parlen llengües en què la categoria predominant és el masculí genèric, aquelles «poques» en què el genèric no és el masculí sinó el femení i les que se serveixen d'idiomes que no tenen gènere.

El masculí genèric respon al principi d'economia lingüística, que empeny els parlants a expressar amb el mínim de paraules el màxim d'idees possible i a estalviar-se repeticions i circumloquis com els que utilitzen en públic la ministra Aído i molts altres polítics. També respon a allò que els lingüistes anomenen la teoria del marcatge, és a dir, el principi segons el qual una categoria no marcada o bé inclou la marcada o bé no en diu res. En les llengües amb gènere, el terme no marcat és el masculí i el marcat és el femení; el masculí inclou el femení o no l'indica. La frase «tots els homes són iguals» pot tenir significats diferents, segons qui la pronuncii i el context en què ho faci. Però si al terme *homes* hi afegim la paraula *dones*, considerem la dona com una categoria diferent de la de l'home, i l'oració adquireix un sentit diferent: «tots els homes i les dones són iguals» no equival a «totes les persones són iguals».

En les llengües sense gènere no passa el mateix. En el cas de l'anglès, els parlants han d'espaliar-se per establir les concordances que els ca-

MIQUEL ZUERFAS

Les desigualtats socials es combaten canviant la realitat, no manipulant el llenguatge que la reflecteix

talans formem gràcies a la marca de gènere. Si sentim un britànic dir «a linguist» no sabem si ens parla d'un home o d'una dona si no recorre al convencional «a woman linguist» per indicar-ho. En canvi, els catalanoparlants fem servir el gènere per classificar els substantius i fixar les concordances. El fet que no s'esmentin expressament les dones no significa que no hi estiguin compreses. Dit d'una altra manera: el masculí genèric no és discriminatori. Al contrari, el que, paradoxalment, pot ser discriminatori és l'ús del doblet genèric. Per exemple, si parlem de «l'associació de pares i mares d'alumnes» d'una escola, recorrent a l'oposició de categories marcades «pares i mares», fem exactament el contrari del que pretenem: volem subratllar l'equivalència de categories i la lògica interna del llenguatge ens condueix a l'oposició entre elles.

Aquest és l'efecte pervers, indesitjat però inevitable, de la manipulació del gènere amb voluntat anti-discriminària. El mateix passa amb les ajudes que la Conselleria de Benestar Social de la Generalitat ofereix a les «famílies amb nens i nenes», enunciat que exclou literalment les que només tenen nens i les que només tenen nenes.

AIXÍ DONCS, la duplicació del nom classificador fa visible la dona, com pretenen els seus defensors, però no sempre de manera positiva. Té un altre efecte que la fa insuportablement repetitiva, perquè o bé la portem fins al final, respectant les regles de la concordància –cosa que dona lloc a bajanades com el «tots i totes» amb què adornen els seus discursos alguns polítics extravagants–, o bé es queda a mig camí, amb el risc d'incórrer en disbarats clamorosos com el del cartell d'un grup independentista que reclama la «llibertat dels presos i preses polítiques catalanes», que deixa fora les recluses per delictes comuns.

Cap d'aquests exercicis d'enginyeria expressiva millora la situació de la dona. Perquè el problema del sexisme no rau en el llenguatge, sinó en la societat: les discriminacions lingüístiques no són més que el reflex de les desigualtats socials, incloses les que pateixen les dones. Si volem posar-hi fi hem de mirar de canviar la realitat, no el llenguatge que els parlants s'han anat donant durant segles. Proclamar el contrari és un exercici de voluntarisme sense límits que recorda l'estratagema d'un entrenador escocès de futbol, John Lambie, que, al comunicar-li el massatgista de l'equip que un dels seus davanters que havia xocat amb un rival tenia una commoció i no recordava qui era, li va respondre: «Perfecte, digueu-li que Pelé i que torni al camp.»

Periodista.

MARGARITA
SÁENZ-DIEZ TRIAS
MAD
Confidencial

FUMADOR EMPEDREÏT

A Santiago Carrillo li agrada fer entremaliadures amb el tabac i els metges que l'atenen, que ho saben, procuren mirar cap a una altra banda. Quan ha ingressat en algun hospital per xacres lleus, com la setmana passada, intenta fumar d'amagat. També a l'habitació. És tan coneguda la seva addició al tabac anglès que els que el cuiden han arribat a la conclusió que l'ansietat que li provoca estar orfe de cigarrets el perjudica encara més que el tabac. Tot plegat, amb el degut respecte a les normes hospitalàries.

ZAPATERO ÉS EL LÍDER

Els alts càrrecs del PSOE que treballen a la seu central del carrer de Ferraz, quan al·ludeixen al cap del Govern no solen dir ni José Luis, ni president, ni Zapatero. I molt menys ZP. Utilitzen el terme líder. Un exemple: «El líder diu que convidaria fer tal cosa o tal altra». I, és clar, normalment es fa perquè els suggeriments del líder solen complir-se a ulls clucs. Almenys per ara.

El bitllet

EDUARDO
Alvarez Puga

La immigració no és delictiva

Berlusconi vol que als immigrants il·legals se'ls tipifiqui com a delinqüents o bé que això sigui una circumstància agreujant en cas de delictes. La temptació d'utilitzar el Codi Penal per solucionar problemes socials, a part d'inútil, és un perill per a la seguretat jurídica. Al nostre país no falten els que enyoren la pena capital o la cadena perpètua. Juguen irresponsablement amb les penes. Per contra, conductes clarament abusives, com la usura, han desaparegut del codi. Fins a una data relativament recent se sancionava com a reu d'usura aquell que habitualment es dediqués al préstec usurari. L'interès reconegut socialment com normal era el del 10%. S'imaginaven les conseqüències que tindria si encara seguís vigent? La tipificació d'un fet humà com a delictiu és un assumpte massa transcendent per deixar-lo a recer de frivolitats polítiques. Les penes suposen una intromissió en els béns jurídics més personals, com són la llibertat i la propietat. Únicament han de ser sancionades les infraccions que siguin realment greus i antisocials. ■

Periodista.

Opus mei

Tot pot passar: és la vaga

JOSEP
Pernau

Hi va haver una expressió durant la guerra civil que servia per explicar el que no tenia explicació. Que serveixi la contradicció, però em sembla la manera més clara de definir-la. Eren només tres paraules: «és la guerra...». Ignoro si va traspasar els fronts i si va ser tan blava com roja. Jo me la vaig trobar al bàndol republicà. La gent s'entenia amb aquestes tres paraules. Es comentava un desastre i el narrador

tanca l'explicació amb l'afirmació coneguda: «és la guerra...». Quan les paraules de sorpresa o de terror s'havien esgotat, en la memòria quedava el recurs de la guerra.

Era una paraula multiús valedora per a tota mena de situacions, sempre desagradables. Un home confessava que aquell dia no havia menjat. La resposta era obligada: «és la guerra...». Només hi havia un comentari per a allò que era tràgic, estrany, inexplicable... Era la rendició a l'incomprensible, el reconeixement resignat que allò de què parlen dues persones escapa de la comprensió humana.

Una paraula del mateix estil, però que no té res a veure amb la guerra, ha saltat al primer pla de

l'actualitat. El «és la vaga...» és ara l'expressió amb què s'al·ludeix al conflicte del transport. La ciutadania es pregunta com sectors de la producció que no tenen res a veure amb el camionatge han abaixat la persiana.

Ciutadans que heu passat tres dies amb l'escassa dosi alimentària de fulles de bleida i de col, sense poder tastar el permil, que ara es troba en mans dels acaparadors, renuncieu a entendre el galimatús d'una vaga que és de transportistes, però que ataca amb la retirada del permil serrà. Recordeu-vos del vostre avi amb les seves paraules màgiques «és la guerra...». L'expressió «és la vaga...» també us ajudarà. ■

GRUP ZETA

Fundador: ANTONIO ASENSIO PIZARRÓ.
 President: Francisco Matosas. Vicepresident Executiu: Antonio Asensio Mosbah.
 Consellers: J. Ma Casanovas, Félix Espelós, Serafín Roldán i Julio Garcia. Secretari: J. R. Franco, E. Valverde (Vicesecretari).
 Director i de Comunicació: M. A. Liso. Comitè Editorial: M. A. Liso, J. Ma Casanovas, A. Franco, J. Oneto, A. S. Palomares i J. Rivasés. Directors d'àrea: R. de Vicente (Premis), J. L. Garcia (Revistes i Oci), C. Garcia (Administració i Finances), R. Merino (Serveis Corporatius), P. San José (Comercial i Publicitat), V. Leal (Distribució), M. Ariño (Promocions i Màrqueting), F. Linares (Llibres) i A. Vitorica (Desenvolupament i Nous Negocis).
 EDICIÓ PRIMERA PLANA:
 Director gerent: Markus Semmel.
 Directors: J. G. Miquel (relacions corporatives), M. Moya (producció), M. Fañanas (r. externes), C. Mateu (sistemes), D. Casanovas (recursos humans), J. L. Busquets (tresoreria), J. Sicart (administració), C. Moreno (adm. redacció).
 Impressió: Gráficas de Prensa Diaria. Director: L. Miranda. Distribució: Logística de Medios Catalana S.L., Bailén, 84, 2a planta. 08009 Barcelona. T: 93 484 66 00. Fax: 93 484 66 35.
 Publicitat: Zeta Gestión de Medios. Director gerent: P. San José. Director comercial: S. Garmán. Consell de Cent. 425-427, 8a planta. 08009 Barcelona. T: 93 285 53 53. O'Donnell, 12. 28009 Madrid. T: 91 586 97 00.